

Шманько Олег Володимирович

к.і.н., доцент

*доцент кафедри педагогіки та соціальної роботи Чернівецького
національного університету імені Юрія Федьковича*

ПРОБЛЕМИ ТА МЕХАНІЗМИ УТВЕРДЖЕННЯ ГРОМАДЯНСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ У СТУДЕНТІВ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ У ВНЗ

Ще до недавнього в українському суспільстві такі терміни як «громадянські цінності», «патріотичні цінності» викликали неоднозначні скептичні або й іронічні характеристики певної частини науковців і пересічних громадян. Втім, зараз загальноновизнаним є факт, що на сучасному етапі формування українського суспільства потребує передусім активізації громадянського виховання як основи соціалізації, розвитку особистості, здатної до демократизації суспільного життя на засадах рівності, взаємної відповідальності й почуття власної гідності [1].

Як стверджують фахівці, «громадянські цінності — ґрунтуються на визнанні гідності людей і характерні для демократичних суспільств. Це, зокрема, права і свободи людини, обов'язки перед іншими людьми, ідеї соціальної гармонії, поваги до закону тощо [2].

Суспільні зміни в сучасній Україні, впливаючи на соціальну ситуацію, часто породжують процес ціннісного відчуження, який виникає внаслідок усвідомлення молодого особою невідповідності між офіційно задекларованими цінностями і реальними ціннісними орієнтирами, що детермінує порушення усталених адаптаційних практик особистостей і змушує молодих людей звернутися до стратегії заміни цінностей, які втратили свою функціональність, іншими ціннісними зразками, які більшою мірою відповідають новим соціальним умовам. В процесі суспільних змін пристосувальні стратегії формуються через ідентифікацію особистості із ситуацією, що породжує як

конструктивну, так і руйнівну адаптивну поведінку, остання проявляється в маргінальній та девіантній поведінці.

Зараз існує необхідність розробки алгоритму впровадження програми з попередження та мінімізації явищ девіантної соціалізації та побудова основи соціального механізму регіональної політики нейтралізації та попередження девіантної соціалізації студентів ВНЗ.

В процесі дослідження ціннісних молодіжних проблем в українському соціумі варто відзначити, що активна участь молоді у процесах прийняття рішень та вирішення проблем в громадах, де вони проживають, має важливе значення у процесі розбудови відкритого, демократичного, солідарного суспільства.

Як свідчать соціологічні дослідження [3, с.576-578], на думку опитаних молодих людей, нині склалася дуже важка соціально-економічна і суспільно-політична ситуація, яка, у першу чергу, пов'язана із зубожінням широких верств населення й глибоким майновим розшаруванням, економічною деградацією як України в цілому, так і окремих регіонів.

Однак події останніх років довели безпідставність поглядів песимістів стосовно відсутності активної громадянської позиції молоді відносно векторів розвитку українського суспільства. На основі аналізу опитувальників, здійснених на базі студентів ЧНУ імені Ю.Федьковича, нами зроблено (2016 р.) порівняльну характеристику даних, здійснених українським дослідником М.В. Мосьондзом стосовно ранжування ціннісних пріоритетів молоді у зрізах 2012 р., що дало змогу встановити наступну тенденцію: попри домінування у сучасної української молоді таких цінностей як сім'я, матеріальні блага, професійної майстерності на кілька порядків вище (з 8-12 позиції на 4-6) піднялися такі як чесність, чіткі життєві цілі, принциповість.

Порівняльний аналіз статистичних даних показує швидкоплинні зміни у поглядах молодого покоління на базові цінності сучасного суспільства. Так, нами були проаналізовані та переглянуті статистичні дані Л.Д.Бевзенко (дані 2009 р.). Дослідження 2009 р. показали, що 6 % респондентів вважали

прийнятним для себе шахрайство, 3,5 % – рекет, вимагання, а 26 % – шлюб «заради грошей» (причому частка представниць жіночої статі тут переважає не так суттєво, як очікувалось). Було констатовано, що бажання бути соціально успішним, багатим, шановним і керувати людьми переважало над загальногуманістичними цінностями. Водночас, дані 2016 р. показують якраз ріст на 15 % саме бажання самореалізації на основі власних здібностей та кваліфікацій, що свідчить якщо не про оздоровлення молодого покоління, то про появу в ньому творчої активної меншості, здатної в подальшому до активних дій заради себе та блага суспільства.

Зазначені результати показують необхідність подальшої активізації гуманітарної складової навчально-виховного процесу ВНЗ відносно молодого покоління щодо формування та закріплення громадянських, політичних, духовних цінностей. Сьогодення вимагає нових підходів та методів, в даній площині, в тому числі використовуючи напрацювання європейських країн. Можемо констатувати з власного досвіду, досвіду вітчизняних та зарубіжних колег про наступні можливі ефективні напрямки змін гуманітарної складової навчально-виховного процесу ВНЗ з метою формування сучасних ціннісних пріоритетів у молоді:

Список використаних джерел

1. Залібовська-Ільніцька З. Громадянські цінності. Електронний ресурс. Режим доступу: http://eprints.zu.edu.ua/23719/1/Залібовська-Ільніцька_3.PDF
2. Система моральних цінностей людини. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.educationua.net/silovs-1297-2.html>
3. Шманько О.В. Трансформація громадянських цінностей у сучасній молоді та шляхи їх утвердження в умовах перехідного українського суспільства // Актуальні проблеми психології: збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. – 2016. – Том. ІХ: Загальна психологія. Історична психологія. Етнічна психологія. – Випуск 9. – К.:Талком,2016. – 620 с.; с.575-582